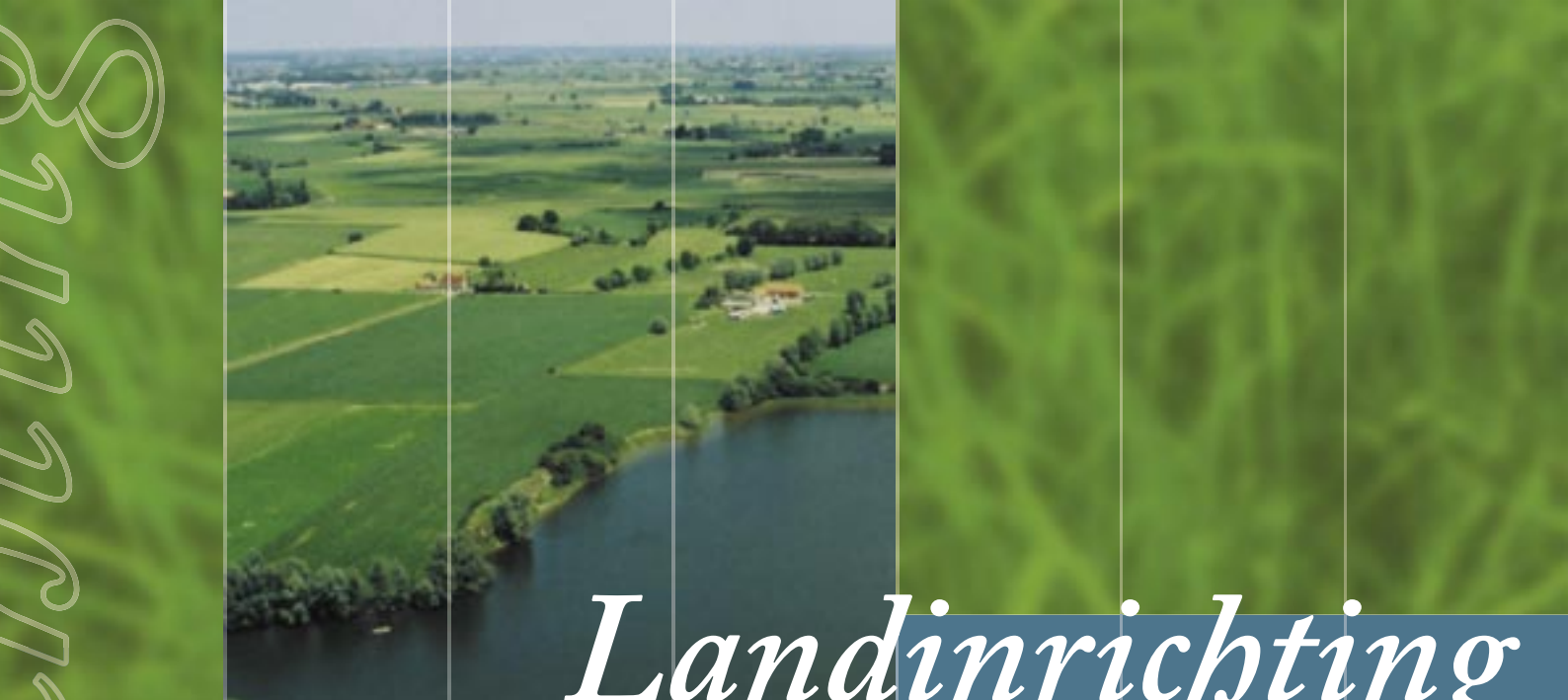

Landinrichting

als instrument, een (be)leefbaar platteland als doel

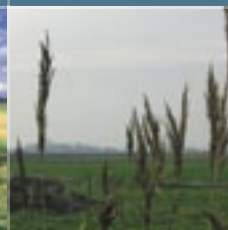
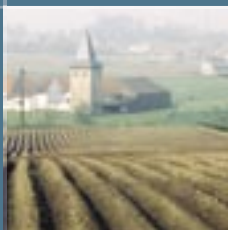
Ruilverkaveling

Landinrichting

Natuurinrichting

Beheerovereenkomsten

Grondbeleid

Landinrichting

als instrument, een (be)leefbaar platteland als doel

Inhoud

Zorgen voor de open ruimte

1	Het platteland in een nieuw perspectief	5
1.1	Een platteland met vele gezichten	5
1.2	Impulsen vanuit verschillende hoeken	6
1.3	In dialoog over het platteland	7
1.4	(Be)leefbaar inrichten van het platteland	7
2	Landinrichting: op zoek naar win-win situaties	9
2.1	Functies met elkaar verzoenen	9
2.2	De neuzen in dezelfde richting	10
2.3	Troeven van het instrument landinrichting	11
2.4	Ruimte voor participatie en inspraak	12
2.5	Naar een nieuwe aanpak	14
3	Landinrichting op maat van het gebied	15
3.1	Een brede waaier aan maatregelen	15
3.2	Landinrichting levert een bijdrage aan integraal waterbeheer	15
3.3	Kansen voor natuur en bos	18
3.4	Wegen, paden en bruggen stimuleren zachte recreatie	19
3.5	Landschap en erfgoed bewaren	21
3.6	Landinrichting en landbouw	21
4	De procedure landinrichting: op vraag, flexibel en snel	25
4.1	Van richtplan naar planprogramma	25
4.2	De planbegeleidingsgroep: een nieuw adviesorgaan	26
4.3	Landinrichting op vraag	28
4.4	Via partnerschap naar draagvlak	29
5	Landinrichtingsprojecten op een rij	33
5.1	Een overzicht	33
5.2	Antwerpen	33
5.3	Limburg	34
5.4	Oost-Vlaanderen	34
5.5	West-Vlaanderen	35

Zorgen voor de open ruimte

De open ruimte is in Vlaanderen dun gezaaid. Het komt er dus op aan op een weloverwogen en duurzame manier met onze plattelandsgebieden om te springen. Een aanpak dus die oog heeft voor de diversiteit aan functies die er leven en respect toont voor de talloze gebruikers ervan.

Het platteland is immers een smeltkroes van sectoren: landbouw, economie, ruimtelijke ordening, natuur, recreatie, toerisme,... Leefbaar inrichten vraagt daarnaast aandacht voor de lokale economie, dorpsleefbaarheid, wonen, sociale integratie, vergrijzing,... Bovendien staat het platteland vandaag op een keerpunt. De VLM wil daarom niet op eigen houtje te werk gaan: we vinden het belangrijk om samen met onze partners aan tafel te zitten en mee plattelandsinitiatieven in gang te zetten. Onze rol is die van katalysator in het vernieuwingsproject op het platteland.

Daar waar vroeger de inrichtingsinstrumenten onmiskenbaar een centrale rol vervulden, streven we er vandaag naar om onze partners meer aan het woord te laten. Op vraag van hen brengen we onze expertise en ervaring in waar die van anderen tekort schiet. Als antwoord op een vraag voor een specifiek gebied bekijken we waar en hoe landinrichting, ruilverkaveling, natuurinrichting, grondenbanken of beheerovereenkomsten van nut kunnen zijn. We putten uit onze koffer met instrumenten, op maat van de vraag én met respect voor de eigenheid van het gebied.

Als vanzelf komt daardoor de klemtoon op samenwerking en participatie te liggen. Partnerschap en overleg met onze collega-overheidsinstanties, provincies en gemeenten, met de landbouwers, met de natuursector en andere sectoren actief in het buitengebied, willen we daarom nog meer inbedden in onze werking.

Aan de hand van een brochurereeks over de inrichtingsinstrumenten willen we deze meer interactieve aanpak delen met al onze partners op het platteland.

1 *Het platteland in een nieuw perspectief*

Het Vlaamse platteland is in beweging. Naast de landbouw - lange tijd de voornaamste functie van het platteland - hebben in de loop der jaren ook andere sectoren zoals handel, transport, industrie en dienstverlening hun intrede gedaan. Bovendien heeft het platteland er ook niet-economische functies bij gekregen. Bewoners van de grote steden willen op het platteland wonen en ontspannen. Het platteland is ook onze voorraadkamer voor natuur, water en biodiversiteit. In haar fraaie landschap getuigen landgoederen, kapellen, abdijen en hoeven van een rijk verleden. Dit platteland met al haar functies en troeven verdient meer aandacht. De verschillende domeinen van het beleid - ruimtelijke ordening, milieu, mobiliteit, natuur, landbouw - stimuleren daarom de functies van het platteland en zetten haar karakter in de verf.

1.1 Een platteland met vele gezichten

Het Vlaamse platteland heeft vele functies: agrarisch, economisch, sociaal, ecologisch, landschappelijk, cultureel,... Deze functies zijn er altijd geweest, maar hebben in het verleden niet altijd allemaal evenveel aandacht gekregen. Traditioneel was het platteland immers een agrarisch gebied dat in het teken stond van de voedselproductie. De laatste decennia is het platteland echter sterk geëvolueerd, mee onder impuls van allerlei maatschappelijke ontwikkelingen. Zo nam de aandacht voor natuur en leefmilieu toe. Door de voedselcrisissen was er een groeiende bezorgdheid voor de voed-

selveiligheid en ging de vraag naar biologisch en duurzaam geteelde producten de hoogte in. De Vlaming ontdekte gaandeweg het landschap en de recreatieve en culturele rijkdom van het platteland. Vandaag vinden veel stadsbewoners er een groene, rustgevend plek om op adem te komen, te fietsen en te wandelen. Het hoevetoerisme en de streekproducten winnen aan populariteit. Naast de landbouwer hebben ook andere ondernemers - industrie, handel, recreatie - er zich gevestigd.

Kortom, de eigenheid van het Vlaamse platteland wordt nog altijd volop herontdekt en ge-

waardeerd. Wil het Vlaamse platteland haar kwaliteiten behouden, benutten en verbeteren, dan moet dit gebied gelijke tred houden met de talrijke ontwikkelingen. Daartoe is er nood aan impulsen die alle functies ten volle tot ontwikkeling laten komen. Er moeten ook afspraken gemaakt worden over het ruimtegebruik om alle gebruikers 'hun' plek te kunnen geven op het platteland.

1.2 Impulsen vanuit verschillende hoeken

Het platteland gaat Vlaanderen aan het hart. Het beleid van de Vlaamse overheid is dan ook gericht op een leefbaar en duurzaam platteland. De toenemende aandacht voor het platteland is zichtbaar in de verschillende beleidsdomeinen: ruimtelijke ordening, natuur, landbouw, milieu, mobiliteit,... Om de plattelandseconomie terug nieuw leven in te blazen worden landbouwers gestimuleerd om zich aan te passen aan maatschappelijke vragen als duurzame landbouw, zorgboerderijen en hoevetoerisme.

Impulsen om het landschap te bewaren, zorgen ervoor dat het platteland haar authenticiteit kan behouden. De natuur krijgt nieuwe ontwikkelingskansen, wat de biodiversiteit van flora en fauna ten goede komt.

Ook voor Europa is de leefbaarheid van het platteland belangrijk. De Europese Unie investeert dan ook volop in stimulansen voor de Europese plattelandsgebieden. Programma's als Leader+ en PDPO zijn daarvan het sprekende voorbeeld.

Het PDPO en Leader +: Europa zet de toon

Europa heeft verschillende programma's opgezet om de ontwikkeling van de plattelandsgebieden in de Europese Unie impulsen te geven.

In het kader van dit Europese beleid schreef Vlaanderen haar Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) (2000-2006) uit. Dit programma geeft actoren van het platteland de kans projectvoorstellen voor plattelandsontwikkeling in te dienen bij de provincies. De projecten geven uitvoering aan de provinciale programma's voor plattelandsontwikkeling. Deze programma's bevatten acties en maatregelen die inspelen op de eigen knelpunten en sterktes van het platteland in de provincie. Provincies, lokale besturen, maatschappelijke organisaties en privé-partners - ondersteund door Europa - geven zo dus samen uitvoering aan plattelandsontwikkeling op maat van het gebied. In de diverse regio's werken deze projecten als hefboom voor een leefbaar en kwaliteitsvol platteland.

Een ander Europees initiatief voor plattelandsontwikkeling is Leader+. In vijf Vlaamse streken (Brugs Ommeland, Meetjesland, Pajottenland, Kempen en Midden-Maasland) werken economische en sociale partners, verenigingen en overheid samen aan een ontwikkelingsstrategie voor hun gebied. Er staan onder andere projecten rond verbreding van de landbouw en initiatieven rond vorming en educatie op stapel. Voor elk gebied staat een bepaald thema centraal. De initiatiefnemende plattelandsactoren worden financieel ondersteund door Europa.

Maar Vlaanderen levert ook zelf inspanningen om het platteland te herwaarderen. In 2004 kreeg een Vlaamse minister voor het eerst de bevoegdheid over het plattelandsbeleid. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om de plattelandsimpulsen vanuit de verschillende beleidssectoren op elkaar af te stemmen en samenhangend te maken.

Bij het vertalen van deze impulsen op terrein is het bewaren van de specifieke eigenheid van een gebied essentieel. Haspengouw, de West-

hoek, de Antwerpse Kempen, het Pajottenland, de Vlaamse Ardennen: elke streek heeft een eigen karakter en identiteit. Eigen kwaliteiten en troeven, bedreigingen en knelpunten betekenen ook nood aan bepaalde specifieke stimulansen, op maat van het gebied.

1.3 In dialoog over het platteland

De diversiteit van het Vlaamse platteland heeft niet alleen te maken met de fysieke en ruimtelijke kenmerken van een gebied. Ook de verschillende 'spelers' op het platteland zijn een onderdeel van de specifieke eigenheid van gebieden. Landbouwers, recreanten, bewoners, natuurverenigingen, gemeentebesturen en andere actoren zorgen voor een eigen dynamiek. Om eigen troeven van een regio zoveel mogelijk te laten doorwerken en in de verf te zetten, is een dialoog met al deze spelers van cruciaal belang.

Bij het op gang brengen van deze dialoog zorgt de Vlaamse overheid ervoor dat iedere betrokkene zijn rol kan spelen. Er wordt gewerkt aan partnerschappen zodat ieder zijn verantwoordelijkheid kan nemen bij de uitbouw van een leefbaar en beleefbaar platteland.

Door in te spelen op de specifieke dynamiek en de eigenheid van gebieden winnen de impulsen voor het platteland aan draagkracht en efficiëntie.

1.4 (Be)leefbaar inrichten van het platteland

Dat de aandacht voor het platteland toeneemt, wordt duidelijk door het scala aan milieu-, sociale, economische, culturele en ruimtelijke maatregelen die worden genomen om de leef-

baarheid van het platteland te verbeteren. De Vlaamse overheid beschikt over een aantal instrumenten die - elk vanuit een eigen specifieke doelstelling - impulsen geven aan het Vlaamse platteland.

Landinrichting is één van deze instrumenten. De Vlaamse overheid zet dit instrument in voor een geïntegreerde inrichting van gebieden. Een eigentijdse inrichting kan de vele functies van het platteland een plaats geven. Als instrument voor de integrale inrichting van gebieden in uitvoering van de ruimtelijke ordening, heeft landinrichting belangrijke troeven in handen om de leefbaarheid en beleefbaarheid te bevorderen.

Landinrichting geeft via een eigentijdse inrichting de vele functies van het platteland een

plaats. Dorpen worden terug aantrekkelijk om in te wonen, bijvoorbeeld door de aanleg van veilige wegen. De duurzame landbouw wordt ondersteund en de landbouwer krijgt de kans zijn inkomen te verbreden door omkadering van nieuwe activiteiten (zorgboerderijen, hoevetoerisme, verkoop op de hoeve, beheerovereenkomsten,...). Landschap en natuur krijgen impulsen door landschapsherstel, bosuitbreiding, erosiepreventie, natuurontwikkeling,... Fietsroutes, trage wegen en voetpaden worden

aangelegd met het oog op recreatie. Het historische erfgoed - denk maar aan kapellen en oude hoeven - wordt in ere hersteld.

De nieuwe weg die landinrichting inslaat, maakt van landinrichting een flexibel instrument dat op vraag van de partners wordt ingezet. De samenwerking tussen de partners die actief zijn op het platteland zal alleen maar toenemen. Samen met de Vlaamse administraties, de provincies en de gemeenten en de plaatselijke plattelandsactoren timmert de VLM zo mee aan een leefbaar, evenwichtig en gewaardeerd platteland.

2 Landinrichting: op zoek naar win-win situaties

Landinrichting wordt sinds 1988 toegepast om de gebieden op het platteland in te richten volgens hun bestemming. Van bij het begin was het afstemmen van plannen en werkzaamheden in eenzelfde gebied één van de voornaamste doelstellingen. Ook samenwerking en participatie kregen via de procedure landinrichting een bijzondere plaats.

Het beleid en de omgeving van de landinrichting is de afgelopen jaren sterk geëvolueerd. Om te kunnen blijven inspelen op de noden van een eigentijds platteland, drong een actualisatie van het besluit landinrichting - de wettelijke verankering van het instrument - zich op. Medio 2004 werd het 'actualisatiebesluit landinrichting' van kracht. Landinrichting moet hierdoor een soepeler instrument worden dat nog meer steunt op de inbreng van de partners.

2.1 Functies met elkaar verzoenen

Het platteland vervult verschillende functies, gaande van wonen en werken tot transport, recreatie, natuurontwikkeling, ... Om al deze functies voldoende ruimte tot ontwikkeling te geven, legt de ruimtelijke ordening de bestemming van gebieden vast. Deze bestemming bepaalt dan de richting waarin de gebieden verder kunnen ontwikkelen.

Uitgaande van de bestemming en de gewenste ontwikkeling wordt een gebied ingericht, onder meer aan de hand van de inrichtingsinstrumenten die de VLM inzet.

Een aantal ruimtelijke keuzes kunnen beter ook effectief ondersteund worden door een (her)inrichting van het gebied. Tussen de bestemming van een gebied en de realiteit op het

terrein kunnen immers nog tegenstrijdigheden bestaan. Wanneer elke sector op eigen initiatief en enkel rekening houdend met eigen noden en behoeften gebieden inricht, kunnen er ongewild conflictsituaties ontstaan. De beschikbare ruimte is in Vlaanderen immers beperkt. Investeren gaan zo verloren en de ruimte boet in aan kwaliteit.

Het platteland is de regio bij uitstek waar verschillende functies samenkomen. Sectoren met soms heel uiteenlopende belangen en doelstellingen maken aanspraak op de nog beschikbare ruimte op het platteland. Hierdoor is dus in het bijzonder op het platteland nood aan afstemming en aan een globaal concept voor inrichting.

2.2 De neuzen in dezelfde richting

De wetgever heeft in 1988 de landinrichting in het leven geroepen om - in het kader van afgebakende projecten - de plannen van verschillende overheden op het platteland op elkaar af te stemmen.

Met landinrichting wilde men afstappen van een eenzijdige, sectorale benadering om te komen tot een integrale aanpak van een gebied. De landinrichting moest alle functies van het platteland aan bod laten komen. Meer nog, ze moest vooral rekening houden met de onderlinge samenhang tussen de functies. Wanneer bijvoorbeeld in een gebied de grondwaterstand wordt verlaagd ten behoeve van de landbouw, dan mag dit niet ten koste gaan van een naburig natuurgebied.

Noodzakelijk voor zo'n geïntegreerde aanpak is dat alle initiatieven voor inrichting van eenzelfde gebied in een totaalconcept worden ge-

Definitie van landinrichting

In het decreet van 21 december 1988 dat de oprichting en de opdrachten van de VLM inhoudt, wordt landinrichting voor de eerste maal gedefinieerd en beschreven. Het besluit van de Vlaamse Regering van 26 april 1990 werkt de regels voor landinrichting verder uit. De besluiten van de Vlaamse Regering van 6 juni 1996 en van 28 mei 2004 passen het instrument aan aan de wijzigende context.

Landinrichting is van toepassing binnen een aantal gewestplanbestemmingen: de landelijke gebieden, de recreatiegebieden, de woongebieden met een landelijk karakter en de ontginningsgebieden. Het doel van landinrichting is deze plattelandsgebieden te vrijwaren, te herwaarderen of meer geschikt te maken voor hun bestemming. Landinrichting kan ingrepen en maatregelen realiseren, bevorderen, voorbereiden, begeleiden of integreren. Essentieel is dat steeds gezocht wordt naar samenwerkingsverbanden tussen partners (Vlaamse administraties, gemeenten, provincies, private partners, verenigingen,...).

Het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening omschrijft landinrichting bondiger als een 'instrument voor de coördinatie van de inrichting en de projectmatige integrale inrichting van gebieden in uitvoering van de ruimtelijke ordening'.

goten dat de ruimtelijke ontwikkelingsvisie voor de inrichting van een gebied weergeeft. Er komt met andere woorden een globaal plan voor het gebied. De ingrepen gebeuren in onderlinge afstemming. Het resultaat moet steeds gericht zijn op de vooruitgang of verbetering voor zo-

Natuur en recreatie in een traditioneel landbouwgebied

In de kustvlakte, aan weerszijden van de Frans-Belgische grens, liggen de Moeren, een opmerkelijk stuk land dat door onze voorouders werd gewonnen op de Noordzee. Het Vlaamse gedeelte van dit in hoofdzaak voor landbouw gebruikte gebied ligt op het grondgebied van de gemeenten Veurne en De Panne. Samen met tal van partners werkte de VLM een project uit om de streek op te waarderen. Hoewel landbouw tot op vandaag de hoofdrol speelt in de Moeren, heeft het gebied ook sterke troeven op het vlak van natuur en recreatie.

De uitvoering van het inrichtingsplan ging van start in 2002. Ondertussen ligt het landschap er al heel wat fraaier bij. Er zijn groenlinten aangelegd, hoeves kregen een aangepaste erfbeplanting en inheemse planten en bomen verrijken het geheel.

Ook op het vlak van waterhuishouding worden heel wat inspanningen geleverd. De VLM stimuleert landbouwers en particulieren die niet aangesloten zijn op de riolering om op kleinschalige waterzuivering over te schakelen. Het grachtenstelsel in de Binnenmoeren werd verbreed en er kwam een groot waterreservoir. Een goede ontwatering is immers van groot belang voor de groenteteelt en de veehouderij in de omgeving.

Omdat de Moeren ook een groot toeristisch potentieel hebben, willen de partners het gebied ook ontsluiten en het recreatieve aanbod verbeteren. Een nieuw fietspad maakt veilig fietsen tussen Bulskamp en Veurne mogelijk.

Een ruitercircuit moet leden van de manèges uit de omgeving aantrekken. Ook op cultuurhistorisch vlak krijgen de Moeren een opknapbeurt. De Sint-Karelsmolen wordt gerenoveerd en toegankelijk gemaakt voor het publiek. Een oude sluis wordt gerestaureerd om weer scheepvaart en kleine boten toe te laten. Al deze ingrepen moeten leiden tot een eindresultaat met pluspunten voor de verschillende sectoren in de streek.

veel mogelijk functies. Een landbouwweg bijvoorbeeld kan op zo'n manier aangelegd worden dat er weinig impact is op het landschap en dat ook fietsers ervan gebruik kunnen maken. Of een vochtig valleigebied kan dienst doen als overstromingsgebied waar tegelijkertijd waardevolle natuur tot ontwikkeling kan komen met extensieve landbouw als beheersvorm. Groene plekken worden zó ingericht dat ook wandelaars en fietsers er met volle teugen kunnen genieten.

2.3 Troeven van het instrument landinrichting

Het ruimtelijke beleid, het milieubeleid, het natuurbeleid, het mobiliteitsbeleid, het waterbeleid,...: allemaal stellen ze beleidsplannen en actieprogramma's vast. In het kader van deze plannen kan landinrichting een bijzonder nuttig instrument zijn. Om al deze initiatieven op elkaar af te stemmen, is er immers nood aan overleg en coördinatie. Landinrichting fungeert als overlegplatform voor een gebied en uitvoe-

ringsgericht instrument. Leemten in de kennis van het gebied kunnen vanuit landinrichting opgevuld worden door aan gericht studiewerk te doen. Vanuit de plaatselijke dynamiek en de specifieke context kunnen de verschillende partners en de VLM dan na overleg en studie de verschillende plannen op het terrein realiseren via concrete maatregelen. De realisaties gebeuren hierdoor meer vanuit een globale, geïntegreerde visie.

Landinrichting kan ook verzachtend optreden. Door haar globale kijk op de zaak, is landinrichting zeer geschikt om harde ingrepen van niet-landelijke sectoren - aanleg van nieuwe (spoor)wegen, nieuwe ontginningen,... - in te passen in de omgeving. Door bij de inrichting op zoek te gaan naar baten voor de sectoren, blijft de impact op de omgeving zoveel mogelijk beperkt.

2.4 Ruimte voor participatie en inspraak

De geïntegreerde aanpak van landinrichting maakt een doorgedreven overleg en dialoog met de verschillende 'spelers' noodzakelijk. Participatie en inspraak zijn immers belangrijke randvoorwaarden voor een geslaagde landinrichting. Ze zorgen voor een optimale benutting van de beschikbare terreinkennis, maken het mogelijk in te spelen op de specifieke dynamiek van gebieden en vergroten de betrokkenheid bij het project.

Inspraak, participatie en overleg worden binnen landinrichting verzekerd via een vastgelegde procedure. Hierbij is er ruimte voor dialoog met de professionele partners én met andere betrokkenen. De landinrichtingsprocedure voorziet immers in de oprichting van een specifiek platform per project. In dit platform zijn de verschillende

partners en doelgroepen vertegenwoordigd: landbouwers, natuurverenigingen, gemeenten, provincies, het Vlaamse Gewest, ...

Naast een platform voor elk project bestaat er een meer permanent orgaan dat de ultieme schakel vormt met de Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting en - in sommige gevallen - de Vlaamse Regering. De Commissie voor Landinrichting doet voorstellen voor de programmering van projecten en verleent advies in de verschillende fasen van het landinrichtingstraject.

De Commissie voor Landinrichting, adviesorgaan van het Vlaamse Gewest

De Commissie voor Landinrichting is als adviesinstantie werkzaam op niveau van het Vlaamse Gewest. Ze is samengesteld uit hogere ambtenaren van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en van de Vlaamse openbare instellingen:

- de leidend ambtenaren of de afdelingshoofden van elke administratie of afdeling betrokken bij de landinrichting;
- een voorzitter, benoemd door de regering;
- een secretaris, leidend ambtenaar van de VLM, of een door hem aangewezen ambtenaar.

In de Commissie zijn alle sectorale bevoegdheden die te maken hebben met landinrichting vertegenwoordigd. Uit de samenstelling komen alle thema's naar voor die bij landinrichting kunnen betrokken worden.

Naast de officiële overlegorganen van landinrichting, neemt de VLM ook heel wat initiatieven om de plattelandsbewoners zelf te betrekken bij de plannen van de overheid. Via enquêtes, bewonersplatformen, doelgroepenoverleg bij de opmaak van een plan en denkavonden krijgen de verschillende betrokkenen bij het project de

Informatie en betrokkenheid in Meilegem-Zingem

Bij de realisatie van een project is de goede samenwerking tussen administraties en besturen essentieel. Minstens even belangrijk is de dialoog met de bewoners en de lokale verenigingen. In het project Meilegem-Zingem werd de bevolking van bij het begin via een informatiekrant op de hoogte gebracht van de plannen van de overheid. In het kader van de wettelijke openbare onderzoeken konden geïnteresseerde burgers steeds terecht bij de gemeentebesturen en het provinciebestuur om de plannen in detail te bekijken. Zowel de betrokken gemeenten als de provincie berichtten in hun publicaties geregeld over de stand van zaken. Ook via diverse adviesraden werd het project opgevolgd en bijgestuurd.

De schoolkinderen van Gavere en Zingem hielpen actief mee met de beplantingen die het inrichtingsplan vaststelde. Het gemeentebestuur van Zwalm huldigde op

feestelijke wijze samen met de bewoners en de lokale verenigingen het nieuwe fietspad in. Alle bewoners waren uitgenodigd op een slotmanifestatie om hun eigen streek te herontdekken en er in de toekomst blijvend van te genieten. Voor geïnteresseerden werd ook een naslagwerkje gemaakt met informatie over de realisaties.

kans om gebiedskennis in te brengen, behoeften te formuleren of suggesties te doen.

Een meer formeel moment van inspraak voor de individuele betrokkenen is voorzien in de vorm van een openbaar onderzoek.

Inspraak, dialoog en overleg is maar mogelijk als iedere betrokkene over voldoende informatie beschikt. Informatie en gegevens over de landinrichtingsprocedure, het verloop van het project en de inhoudelijke invulling zijn terug te vinden in de informatiekranten die op geregelde tijdstippen verspreid worden. Tijdens individuele of groepsmomenten kan iedereen plannen inkijken, vragen stellen en zelf voorstellen formuleren. Uiteraard zijn er ook talrijke informele contacten op het terrein, bijvoorbeeld tussen de projectverantwoordelijken van de VLM en de lokale partners, de omwonenden,...

2.5 Naar een nieuwe aanpak

De context waarbinnen landinrichting zich situeert, is de afgelopen jaren sterk veranderd. De aandacht voor het leefmilieu is sterk toegenomen. Het integraal waterbeheer heeft ingang gevonden. De aanspraken op het platteland zijn alleen maar toegenomen. Ook het beleid - ruimtelijke ordening, milieu, mobiliteit, ... - heeft in diezelfde periode pas echt vorm gekregen. Diverse plannen en programma's met een visie en maatregelen voor een bepaald gebied zijn beschikbaar. Het plattelandsbeleid is één van de prioriteiten geworden voor Europa en voor Vlaanderen. Daarnaast vraagt de samenleving van vandaag meer aandacht voor participatie, dialoog en inspraak.

Deze context maakte een actualisatie van het instrument landinrichting noodzakelijk. Op 28 mei 2004 keurde de Vlaamse Regering het 'actualisatiebesluit landinrichting' goed, in september 2004 (B.S. van 16 september 2004) ging het besluit van kracht.

Maar wat is er nu precies veranderd? De kern van de zaak is dat de procedure voor planvorming sterk vereenvoudigd is, waardoor landinrichting gemakkelijker inzetbaar is en op vraag gebeurt. Een nieuw project komt er dus enkel nog op vraag van de partners of op voorstel van het beleid. Daardoor krijgen samenwerking en participatie - nog meer dan voorheen - een sleutelrol in het project. De nieuwe advies- en goedkeuringsprocedure is daarenboven opgebouwd rond flexibiliteit en efficiëntie.

3 Landinrichting op maat van het gebied

Het Vlaamse platteland herbergt tal van waardevolle elementen: dorpen, bossen, waterlopen, akkerlanden, wegen, historische gebouwen en monumenten. Elk gebied heeft een eigen identiteit en dynamiek.

Landinrichting wordt ingezet om de kwaliteit en de eigenheid van het landelijke gebied te herstellen en te verbeteren. In elk inrichtingsproject staan de kwaliteiten en de potenties van het gebied centraal. Met een aanpak op maat van elk gebied krijgen alle functies van het platteland nieuwe en duurzame ontwikkelingskansen, binnen een globale ontwikkelingsvisie voor de inrichting van het gebied.

3.1 Een brede waaier aan maatregelen

Landinrichting heeft de keuze uit een brede waaier van maatregelen. Uiteraard zijn niet al deze maatregelen nodig bij een project. Ze worden ingezet uitgaande van de kenmerken en de noden van het gebied. Het is vooral de combinatie van de verschillende maatregelen die de gebieden uiteindelijk hun meerwaarde geeft. Landinrichting focust immers op het ondersteunen van de diverse functies.

Een greep uit mogelijke maatregelen die worden ingezet voor een duurzame en integrale inrichting van het platteland:

- beplanting en aanleg of herstel van landschapselementen;
- bebossing;
- oeverinrichting en aanleg van bufferstroken langs waterwegen;
- herinrichting van een gevaarlijk kruispunt in functie van de verkeersveiligheid;
- plaatsen van informatieborden;
- aanleggen van fietspaden en wandelroutes;
- aanleggen van kleinschalige waterzuiveringen (KWZI);
- aanpassing van afwateringssystemen;
- ...

3.2 Landinrichting levert een bijdrage aan integraal waterbeheer

In het kader van een landinrichtingsproject zijn vaak ingrepen aan grachten, beken of rivieren aan de orde. Door deze ingrepen niet te focussen op één enkel aspect van het watersysteem, maar door open te staan voor de veelheid aan functies ervan, levert landinrichting een bijdrage aan integraal waterbeheer op het terrein.

Zo kan een landbouwproject perfect gekoppeld worden aan de bouw van KWZI's of individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBA). In het kader van het landinrichtingsproject Noord-

oost-Limburg bijvoorbeeld worden landbouwers gestimuleerd om zelf hun afvalwater te zuiveren. Maar liefst zestig landbouwers uit de vier betrokken gemeenten (Kinrooi, Bree, Bocholt en Maaseik) engageerden zich vrijwillig om een KWZI te plaatsen. Er wordt telkens gekozen voor technieken die inpasbaar zijn in de omgeving, zoals percolatierietvelden. Dit uitgebreide initiatief moet een voorbeeldproject worden voor andere landbouwers in Vlaanderen.

Landinrichting en integraal waterbeheer: gelijklopende ambities

Integraal waterbeheer beschouwt water als een onderdeel van een systeem waarin de samenhang van processen zeer belangrijk is. Integraal waterbeheer wil de vele functies van dit watersysteem vrijwaren. Ingrepen aan de waterlopen en maatregelen voor het grondwater komen vanuit een globale visie tot stand. Een visie dus die oog heeft voor de economische functie van water, maar ook voor de problematiek van overstromingen of droogte, voor het ecologische evenwicht, voor de natuur, voor duurzaam watergebruik, voor recreatie, voor het landschap, ...

In het integraal waterbeleid zijn overleg en participatie van groot belang. Men wilde immers afstappen van het versnipperde waterbeleid dat in vakjes en deeldomeinen over het watersysteem dacht. De doelstelling van landinrichting om via dialoog en samenwerking te komen tot een evenwichtige inrichting van het platteland, sluit nauw aan bij de zienswijze van het integraal waterbeheer.

Bij werken aan waterlopen houdt de landinrichting zoveel mogelijk rekening met al de functies van een waterloop. De natuurwaarden in en rond het water vertegenwoordigen een heel belangrijke functie van de waterloop. Waterlopen kunnen immers levensnoodzakelijke groene verbindingsgebieden vormen, waarlangs organismen kunnen migreren. Natuurvriendelijke oeverzones, groene bufferstroken, vistrappen en paaiplassen bieden extra ruimte voor het water en kansen aan specifieke soorten en levensgemeenschappen. Ze maken de omgeving aan het water ook aantrekkelijker om te wandelen, te fietsen en te hengelen. Bovendien wordt het water bij hevige regenval beter vastgehouden of geborgen. Het gevaar voor wateroverlast in de woongebieden neemt daardoor af.

Integraal waterbeheer in de Gaverse Scheldemeersen

In de Gaverse Scheldemeersen (landinrichtingsproject Leie en Schelde) legt de landinrichting het accent op landschap, natuur(ontwikkeling) en verbetering van de recreatieve mogelijkheden. In de Oost-Vlaamse gemeente Gavere, gelegen in de Scheldevallei, worden in een gebied van 500 ha tal van maatregelen genomen op het vlak van integraal waterbeleid. In het Christianapark herstelt de VLM de werking van de bronvijvers, de betonnen bekkens worden omgevormd tot kleivijvers.

De belangrijkste waterlopen in het gebied, zoals de Moergracht, de Leigracht en de Coupure, kunnen echte 'trekpaden' voor de natuur worden. Planten en dieren vinden er een schuilplaats en een doortocht naar andere groene zones. Aan de monding van de Moergracht, in de meander Kriephoek, wordt een vistrap aangelegd. De Moergracht kan door de vissen als paaiplaats worden gebruikt.

De streek oefent ook een aantrekkingskracht uit op wandelaars, fietsers en hengelaars. In het Christianapark komt een infopaneel met informatie over de site. Wandelaars krijgen een prachtige uitkijk over de Scheldevallei. De bestaande voorzieningen voor de hengelsport aan de Warande worden vernieuwd en verbeterd. Er kwamen 63 dubbele hengelplaatsen, één hengelplaats werd afgeschaft om een uitbreiding van de paaiplaats mogelijk te maken. De zuidelijke oever kreeg een natuurlijke versteviging. Langs deze drassige oever kwam er ook een knuppelpad om de toegankelijkheid te waarborgen zonder de waterhuishouding te wijzigen.

Genieten van polderwaterlopen in de Westhoek

In de Westhoek (landinrichtingsproject 'De Westhoek') plant de VLM werken aan vijf waterlopen. De waterlopen liggen in het gebied tussen Pervijze (Diksmuide) en Pollinkhove (Lo-Reninge). Binnen enkele jaren zullen de omwonenden, toeristen en recreanten kunnen genieten van de verfraaide omgeving rond de Grote Beverdijkvaart, Kleine Beverdijkvaart, Slogatvaart, Sint-Machuitsbeek en Grote Beverdijkbeek.

Heel wat werken staan op het programma. Nieuwe waterzuiveringsinstallaties en aangepaste oevers moeten de waterlopen ecologisch aantrekkelijker maken. Een kanoroute moet toelaten van op het water de omgeving te verkennen. Vissers krijgen de gelegenheid om een hengeltje te werpen. Fietsers en wandelaars krijgen er een fietspad bij. Ook de ruimere omgeving wordt onder handen genomen. Naast recreatie gaat de aandacht uit naar de thema's landbouw en verkeersveiligheid.

3.3 Kansen voor natuur en bos

Door bijvoorbeeld bomen aan te planten, kleine landschapselementen te herstellen en poelen aan te leggen, draagt de landinrichting haar steentje bij aan het natuurbehoud. Het creëren van verbindingsgebieden waarlangs dieren kunnen migreren van het ene natuurgebied naar het andere staat daarbij voorop. Ook natuurtechnische ingrepen worden genomen. Een voorbeeld is het afschuinen van oevers.

Landinrichting kan natuurinrichting initiëren, bijvoorbeeld in VEN-gebieden, speciale beschermingszones, groen-, park-, buffer-, bos- en bosuitbreidingsgebieden,... Natuurinrichting is een ander instrument om gebieden in te richten. Het doel is hier de natuur te behouden, herstellen, beheren en ontwikkelen.

Om de natuur te beheren, werkt de landinrichting in sommige projecten ook samen met land-

Kinrooi weer natuurlijk

Het Limburgse Kinrooi, de meest noordoostelijke gemeente van Vlaanderen, valt erg in de smaak bij fietsers, wandelaars en watersporters. De natuurpracht van dit groene dorp is daar niet vreemd aan. Toch heeft de natuur in deze regio - zo'n 1.200 hectare in totaal - al veel aan kwaliteit ingeboet. Een breed pallet aan landinrichtingsmaatregelen moest Kinrooi haar natuurlijke karakter teruggeven.

Eén van deze maatregelen had als doel de Zig - een vijvercomplex dat voor populierenteelt werd drooggelegd - in zijn oorspronkelijke staat te herstellen. Populieren en uitheemse bomen werden gerooid; de in- en uitstroom van het water werd geregeld. Zones met permanent water wisselen af met moeras en spontaan opschietend broekbos. Verspreid over het gebied werden poelen aangelegd.

Ook in het gemeentebos de Goort stond natuurverbetering voorop. De dominerende populieren worden er geleidelijk aan vervangen door een gevarieerder en streek-eigen bos.

Om bezoekers en bewoners van Kinrooi ten volle te kunnen laten genieten van al dit moois, werden een viertal wandellussen voorzien. Paden, brugjes, wegwijzers en infoborden leiden de wandelaars doorheen het gebied. Extra aandacht ging uit naar de toegankelijkheid voor rolstoelgebruikers.

bouwers. Zij kunnen een beheerovereenkomst sluiten met de overheid. Dit is een vrijwillige overeenkomst waarbij de landbouwer en de Vlaamse overheid afspraken maken over het natuur- en milieubeheer op het landbouwbedrijf. De landbouwer neemt specifieke maatregelen of past zijn teelttechnieken aan om de

natuur op en in de buurt van zijn grond impulsen te geven. In ruil voor deze inspanningen ontvangt de landbouwer een vergoeding. Er zijn beheerovereenkomsten voor perceelsranden, kleine landschapselementen, weidevogels, erosiebestrijding en botanisch beheer.

En landinrichting neemt ook maatregelen om het bosbestand in Vlaanderen te doen toenemen. Tegen 2010 moet het Vlaams Gewest 10.000 ha nieuw bos krijgen. Er staan verschillende bosprojecten op stapel. Landinrichtingsprojecten kunnen hierop inspelen, initiatieven stimuleren en meewerken aan de uitvoering ervan. Dit kan door nieuwe bossen aan te planten - bijvoorbeeld als uitbreiding van bestaande bossen - of door in bestaande bossen geleidelijk aan inheemse soorten aan te

planten. Daarnaast kan landinrichting ook ruimte maken voor spontane bosontwikkeling.

3.4 Wegen, paden en bruggen stimuleren zachte recreatie

Landinrichtingsprojecten houden vaak een aanpassing van wegen, wandelpaden, fietsroutes en bruggen in. Deze aanpassing kan nodig zijn om de omgeving verkeersveiliger te maken, zoals de herinrichting van een gevaarlijk kruispunt of de aanleg van een fietsbrug om twee woonkernen met elkaar te verbinden.

Daarnaast gaat het vaak om maatregelen die als doel hebben het recreatief fietsen en wandelen te stimuleren: de aanleg van wandelpaden, de aansluiting op een fietsroutenetwerk in wording, het voorzien van informatieborden aan bezienswaardigheden,...

3.5 Landschap en erfgoed bewaren

Het Vlaamse platteland kent tal van gebieden met een heel eigen landschap. Dat elk landschap er op verschillende plaatsen anders uitziet, is het gevolg van een jarenlange wisselwerking tussen de mens en zijn omgeving. Het behoud van de streekgebonden eigenheid is het belangrijkste doel van de landschapszorg. Het platteland

De Luysen toegankelijk voor het publiek

In het kader van het landinrichtingsproject Noordoost-Limburg werd het natuurgebied De Luysen opnieuw ingericht. De Luysen is een open water- en moerasgebied, gelegen op het grondgebied van de Limburgse gemeenten Bocholt en Bree en in het noorden begrensd door de Abeek. Deze waardevolle waterloop ontspringt op de 'Donderslag' in Meeuwen en mondt uiteindelijk in de Maas uit. Landschappelijk vindt men er een afwisseling van waterpartijen, moerasjes, wei- en hooilanden en broekbossen. Bomenrijen, houtkanten en poelen geven het landschap een bijzondere meerwaarde.

De vijvers vormen het kloppende hart van dit gebied. Samen met de rietmoerassen vormen ze ideale biotopen voor de roerdomp, de kleine karekiet, de snor en verschillende eendensoorten. Het vijvercomplex oefent ook een bijzondere aantrekkingskracht uit op trekvogels.

Het opzet was onder meer het gebied op een ecologisch verantwoorde manier te ontsluiten voor het publiek. In het gebied werd een wandelpad aangelegd met twee kijkhutten. Uitgezonderd de centrale rustzone zijn De Luysen tijdens het weekend en op feestdagen toegankelijk voor wandelaars. Bij de heraanleg van de wandelpaden ging bijzondere aandacht uit naar de toegankelijkheid voor andersvaliden. De grindwegen op het domein zijn bij droog weer berijdbaar voor rolstoelgebruikers.

In de Luysen ligt ook de Luysmolen, een beschermd monument langs de Abeek. Tweemaal per maand kunnen bezoekers een maal-demonstratie bijwonen.

In deze streek heeft Limburg ook haar eigen milieufietsroute gekregen. Fietzers kunnen kiezen tussen verschillende routes door de Limburgse gemeenten Bocholt, Hamont-Achel, Bree en Neerpelt. Een route van 30 km vertrekt aan de Luysmolen in Bocholt. Ze loopt volledig door een stiltegebied.

herbergt ook honderden plekken die het waard zijn behouden te worden voor het nageslacht: kapellen, oude hoeven, oorlogssites,...

Landinrichting neemt maatregelen om zowel het landschap z'n uitstraling terug te geven als het patrimonium in ere te herstellen.

Daarnaast wordt ook veel zorg besteed aan de beleving van het landschap. De nadruk ligt hierbij op een beter bruikbare en aangename omgeving. De relatie met natuur en recreatie speelt hierbij een belangrijke rol.

3.6 Landinrichting en landbouw

Om de productieomstandigheden voor de landbouw te verbeteren, is ruilverkaveling het uitgelezen instrument. Via ruilverkavelingsprojecten worden landbouwkavels herschikt, landbouwwegen heraangelegd en de waterhuishouding van de percelen verbeterd. Vanuit de landinrichting kan ruilverkaveling opgestart worden om deze doelstellingen te verwezenlijken.

Maar ook de landinrichting zelf geeft volop aandacht aan de landbouw. Ze zorgt voor compensatie als de landbouw ten gevolge van inrichtingsmaatregelen verlies heeft geleden. Vanuit het oogpunt van waterberging of om de natuur te stimuleren kan in sommige gebieden bijvoorbeeld gekozen worden voor een aanpassing van het waterpeil. In die gevallen wordt een vergoedingssysteem uitgewerkt voor het opbrengstverlies van de landbouwers.

Landinrichting speelt ook in op de tendensen van de landbouw. Zo is op het platteland de evolutie naar een duurzamer landbouw aan de gang. De landbouw moet terug leefbaar worden voor de producent - economisch en sociaal

De Schans van Gerhees

Gerheserheide is een uitgestrekt bos- en heidegebied in de Limburgse gemeenten Ham en Leopoldsburg. Met het landinrichtingsproject Gerheserheide heeft de VLM samen met andere partners het gebied opnieuw ingericht.

De zeventiende-eeuwse Schans van Gerhees is op het grondgebied van de gemeente Ham in de loop der eeuwen goed bewaard gebleven. In de middeleeuwen verschansten de inwoners van Ham er zich tegen rondtrekkende legers en plunderende roversbenden. Dit aarden fort is dus een unieke brok geschiedenis, die moest bewaard worden voor het nageslacht. Daartoe werd de schans als monument beschermd en wordt ze ingericht als openlucht cultureel erfgoed. In de omgeving van het recreatiegebied en de Schans van Gerhees zorgde de landinrichting voor wandelpaden die de site toegankelijk maken voor het publiek.

gezien - maar ook voor het milieu. Via verbreding van de ontvangsten zoeken landbouwers bijvoorbeeld naar een bijkomend inkomen uit nieuwe activiteiten zoals hoevetoerisme, zorgboerderijen of het onderhoud van kleine landschapselementen. Sommige landbouwers richten zich op een verbetering van de kerntaken op het landbouwbedrijf. Ze passen hun productie en bedrijfsvoering aan. Compostering en recuperatie van energie zijn voorbeelden van een dergelijke verbreding. Nog anderen specialiseren zich in de biologische landbouw.

Een onderzoek naar wat inrichting op het vlak van landbouw met verbrede doelstellingen kan doen, resulteerde in een set van inrichtings-

Landbouwers participeren in het project Geel-Bel

Rond de stad Geel en de gemeente Mol, met als middelpunt de woonkern van Bel, vind je een lappendeken van graslanden en akkers, hier en daar omringd door houtwallen en doorkruist door een patroon van zandwegen. Stuifduinen zijn begroeid met naaldbossen, met enkele overblijfselen van heide en vennetjes. Op sommige plaatsen is dit open landschap nog zeldzaam authentiek. Om hun akkers te beschermen tegen het opstuivende zand van de duinengordel die de akkers omringde, legden de boeren honderden jaren geleden een houtwal aan rond Bels Veld. In 2003 is Bels Veld nog altijd een akkergebied. Dit aantrekkelijke landschap wordt, samen met de problemen waarmee het kampt - zoals bijvoorbeeld de versnippering van gronden - aangepakt in het inrichtingsproject Geel-Bel. Partners voor dit project zijn onder andere de stad Geel, de gemeente Mol, de Stichting Kempens Landschap, de bosgroep Zuiderkempens en de landbouwers uit de streek.

In het gebied 'Volmolen' is de Stichting Kempens Landschap eigenaar van enkele landbouwgronden. De pachters hebben met de Vlaamse Landmaatschappij beheerovereenkomsten afgesloten om hun gronden op een natuur- en milieuvriendelijke manier te beheren. Door hun inzet kunnen de houtkanten, perceelsranden, vennetjes en natte weilanden hersteld en onderhouden worden. In een volgende fase van het inrichtingsproject Geel – Bel wordt, samen met de landbouwers, ondermeer bekeken op welke manier landinrichting duurzame landbouw in de streek een duw in de rug kan geven.

maatregelen om initiatieven rond verbrede landbouw te ondersteunen. De maatregelen zijn bruikbaar voor zes soorten verbrede landbouw: biolandbouw, landschaps- en natuurbeheer, hoevetoerisme, onthaalboerderijen, thuisverwerking en -verkoop en energieproductie. De methodiek is toegepast op een deel van het landinrichtingsproject Brugse Veldzone, op het grondgebied van de gemeente Beernem.

De landbouwstudie, die voor elk project wordt uitgevoerd, kreeg er een luik verbrede landbouw bij. Uit de vergelijking van potenties en interesses bleek bijvoorbeeld dat er in Beernem

veel kansen zijn voor biologische landbouw. De interesse van de plaatselijke landbouwers is groot én er zijn in het gebied voldoende grote aaneengesloten landbouwpercelen. De studie stelt dan ook voor om grotere huiskavels te voorzien en percelen te groeperen, groenzones aan te leggen en de landbouwers te informeren. In gebieden met kansen en interesse voor thuisverwerking of hoevetoerisme legt de studie andere accenten: een betere aansluiting op nutsvoorzieningen, erfbeplanting om de bedrijven aantrekkelijker te maken, goede toegangswegen.

4 De procedure landinrichting: op vraag en flexibel

Het 'actualisatiebesluit landinrichting'¹ voert een versoepeling van de procedure voor landinrichting door. Landinrichting zal hierdoor vlotter en flexibeler worden. Landinrichting komt niet vanuit het niets, maar biedt een antwoord op een concreet probleem, op een vraag van een Vlaamse administratie, een provincie of een gemeente. Partners worden nauwer betrokken bij landinrichtingsprojecten: participatie en samenwerking zijn van het allergrootste belang.

4.1 Van richtplan naar planprogramma

De kern van het actualisatiebesluit ligt vervat in het planprogramma. Vóór de actualisatie bestond het zware voortraject van een landinrichtingsproject uit de opmaak van een voorstudie en een richtplan. Het richtplan omvatte een globale inrichtingsvisie voor het gehele landinrichtingsproject. In het verleden stak landinrichting ontzettend veel tijd, vaak jaren, in het uitwerken van deze visie.

De beleidssectoren zijn de laatste jaren sterk geëvolueerd. Zo zijn er nu, in tegenstelling tot vijftien jaar geleden, duidelijke sectorale beleidskaders geïntegreerd in de ruimtelijke ordening en het milieubeleid. Het waterbeleid heeft een belangrijke ontwikkeling meegemaakt. Al deze verschillende sectoren hebben visies, plannen en programma's uitgewerkt en weten duidelijker waar het op staat. Hierdoor is het niet meer noodzakelijk dat landinrichting veel tijd gaat investeren in de visievorming.

De inrichtingsplannen: bouwstenen van het planprogramma

De goedgekeurde inrichtingsprojecten uit het planprogramma worden uitgewerkt in afzonderlijke inrichtingsplannen. Dit resulteert in een geheel van ingrepen of maatregelen die noodzakelijk zijn om een deelproject te realiseren.

Een inrichtingsplan bestaat uit:

- een projectbeschrijving: afbakening van het projectgebied, kaarten, beschrijving en motivering van alle maatregelen;
- het uitvoeringsprogramma: een overzicht van de werken met daaraan gekoppeld de partners die instaan voor de uitvoering ervan;
- het financieringsplan: een raming van de kosten voor de uitvoering en een opgave van de financiering.

¹ De officiële benaming van het besluit is 'Besluit van de Vlaamse regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende opheffing van het besluit van de Vlaamse regering van 6 juli 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting en houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van landinrichtingswerken' (B.S. 16 september 2004).

Planprogramma in de maak voor koppelingsgebieden in Gentse Kanaalzone

De Vlaamse Regering heeft de VLM medio 2004 de opdracht gegeven een landinrichtingsproject voor de koppelingsgebieden in de Gentse Kanaalzone uit te werken. Onder andere ten noorden en ten zuiden van het nieuwe Kluizendokcomplex in de Gentse haven worden koppelingsgebieden voorzien. Dit zijn overgangsgebieden tussen het industriegebied en de aanpalende landelijke woongebieden, die zowel een bufferende

werking als landschappelijke kwaliteiten hebben. De koppelingsgebieden ten noorden en ten zuiden van het Kluizencomplex vormen een typisch gebied waar zich een verweving van functies voordoet, met een complexe problematiek voor inrichting tot gevolg.

Door de actualisatie vervalt de voorstudie en wordt het richtplan vervangen door een planprogramma. Dit planprogramma omvat een weloverwogen selectie van één of meerdere

inrichtingsprojecten. De basis is steeds een analyse van de inrichtingsproblematiek in het gebied. Ook moet er een concrete vraag zijn om het instrument landinrichting in te zetten. Elk inrichtingsproject wordt uitgewerkt in één of meerdere inrichtingsplannen.

4.2 De planbegeleidingsgroep: een nieuw adviesorgaan

Ook de advies- en inspraakprocedure wordt er eenvoudiger op. Vóór de actualisatie werden de richtplannen en de inrichtingsplannen geadviseerd door het landinrichtingscomité en de

stuurgroep. Het landinrichtingscomité bestond uit vertegenwoordigers van de buitendiensten van de Vlaamse administraties en van de Vlaamse openbare instellingen. In de stuurgroep waren de betrokken gemeenten en provincies en de doelgroepen vertegenwoordigd.

Deze situatie was niet ideaal omdat de twee adviesorganen niet allebei het hele traject mee volgden. De stuurgroep gaf immers enkel advies bij het ontwerp en

het landinrichtingscomité enkel bij het eindvoorstel. De leden van de stuurgroep en het comité stonden ook voor het praktische probleem dat zij alle inrichtingsplannen in een regionaal project mee moesten opvolgen. Tenslotte hadden beide adviesorganen een louter adviserende functie. Zij konden de planvorming niet mee sturen en begeleiden.

De twee adviesorganen zijn nu vervangen door één planbegeleidingsgroep. Die wordt opgericht voor elk inrichtingsproject landinrichting.

Procedure voor landinrichting

Uiteindelijke beslissing is aan de politiek

Eén van de basisprincipes van de actualisatie van de landinrichting is het primaat van de politiek. De Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting beslist welke landinrichtingsprojecten worden opgestart, keurt het planprogramma goed en richt de planbegeleidingsgroep op. De bevoegdheid van de minister rond de inrichtingsplannen blijft behouden.

Wanneer andere bevoegdheidsdomeinen dan deze van de minister bevoegd voor de landinrichting betrokken zijn, keurt de Vlaamse Regering het planprogramma goed.

De taak van dit orgaan is de opmaak van de inrichtingsplannen te sturen en te begeleiden.

Zowel de buitendiensten van Vlaamse administraties en Vlaamse openbare instellingen, betrokken provincies en gemeenten als doelgroepen en deskundigen zijn vertegenwoordigd.

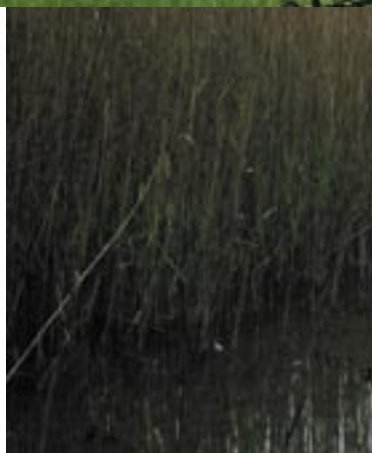
De rol van de Commissie voor Landinrichting blijft behouden. Ook de adviesfunctie van de betrokken bestendige deputatie en de gemeenteraad bij de inrichtingsplannen blijft gehandhaafd.

4.3 Landinrichting op vraag

Waar precies een landinrichtingsproject wordt opgestart, beslist de minister bevoegd voor landinrichting. De minister neemt deze beslissing op eigen initiatief of op vraag van een overheidsinstantie. Deze vraag kan komen van de Vlaamse Regering, de Commissie voor Landinrichting, de Vlaamse administraties en agentschappen, de gemeenten of provincies.

De grote lijnen van het inrichtingsproject krijgen vorm in het planprogramma. Dit gebeurt pas nadat alle betrokken partners op de hoogte zijn gebracht van het project. De rol van de lokale besturen wint met andere woorden aan belang. Na goedkeuring van het planprogramma kan de vragende partij zelf - ook hier beslist de minister over - voorzitter worden van de planbegeleidingsgroep. Zo krijgt de instantie die het project aanbracht, ook de kans het project mee te begeleiden en te sturen.

Een nieuw project komt er dus enkel en steeds op aanvraag van de betrokkenen. Landinrichting wordt meer een dienstverlenend instrument, dat op vraag projecten op elkaar gaat afstemmen

en deze dan gaat uitvoeren. Het doel van landinrichting - namelijk streven naar een (be)leefbaar platteland - blijft hetzelfde.

Een gevolg van dit vraaggericht werken is ook dat het projectgebied van landinrichting niet meer per definitie groot hoeft te zijn. De afbakening van een projectgebied gebeurt uitgaande van de inrichtingsproblematiek die zich ter plaatse stelt. Kleinere gebieden kunnen dus even goed in aanmerking komen als landinrichtingsproject.

Subsidies voor stimulerende projecten

Een gedeelte van de landinrichtingswerken die de diensten van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap uitvoeren, zijn werken die ook buiten het kader van landinrichting tot hun gewone taken behoren. Ze voeren deze werken dan ook uit met hun eigen wettelijke instrumenten en eigen middelen. Daarnaast worden er in de landinrichting ook werken gepland die als echte stimulansen voor de streek kunnen worden beschouwd: het zijn projecten die brede meerwaarden creëren in een gebied. Samenwerking met lokale partners - provincies en gemeenten, particulieren, polders en wateringen, ruilverkavelingscomités en privaatrechterlijke rechtspersonen en natuurlijke personen - is bij zo'n initiatieven noodzakelijk. Voor de medewerking van deze partners worden extra middelen ter beschikking gesteld via het toekennen van subsidies.

Ook de functie en de werking van de VLM veranderen door deze vraaggestuurde werking. De VLM moet als een architect zijn die eerst goed luistert naar de noden en de ideeën van de vragende partijen en daarna de beste oplossingen voorstelt voor een duurzame inrichting van het platteland.

4.4 Via partnerschap naar draagvlak

Hoewel inspraak en dialoog van bij het begin ingrediënten waren van de landinrichting, legt de nieuwe werkwijze de klemtoon nog sterker op samenwerking en participatie. De partners krijgen bijgevolg meer inbreng in de landinrichtingsprojecten. De VLM brengt de partners rond de tafel en zorgt ervoor dat alle betrokken partijen tot een geïntegreerde visie komen.

Niet alleen de goede samenwerking tussen administraties en diensten is van groot belang, maar ook het draagvlak bij de bewoners verdient de nodige aandacht. Zowel via formele als informele kanalen krijgen alle betrokkenen de mogelijkheid om plannen in detail te bekijken en opmerkingen, klachten en suggesties te formuleren. De participatie van alle spelers is meer dan nuttig om alle expertise en terreinervaring die voorhanden is, mee te nemen in het project.

Landinrichting zal blijven investeren in partnerschap en overleg, communicatie met de bewoners en het betrekken van maatschappelijke organisaties, scholen,...

Nieuwkapelle: modelproject op vlak van participatie

Verscholen in de vlakke Polders, vlakbij Diksmuide, ligt het plattelandsdorp Nieuwkapelle. Wat vroeger een bloeiend en aantrekkelijk dorp was, is vandaag niet veel meer dan een 'doorgangsstraat' met een slinkend inwonersaantal. Nochtans heeft Nieuwkapelle heel wat te bieden. De stad Diksmuide wou Nieuwkapelle op de toeristische kaart zetten en de leefbaarheid verhogen. Ze legde daarbij de lat hoog en deed een beroep op tal van partners. Om de plannen vorm te geven, werd een stuurgroep Nieuwkapelle opgericht, waarin ook de VLM zetelt. De voorliggende plannen voor inrichting maken van het dorp een verkeersluw dorp, dat landschappelijk in het polderlandschap past. Er komt ook een wandelcircuit en een wandelpad naar een waterplas met bijzondere ecologische waarde.

De Nieuwkapellenaars staan achter de plannen van het project. De stuurgroep wilde dat Nieuwkapelle een voorbeeldproject was op het vlak van participatie en betrokkenheid van de bevolking. Nog vóór de aanstelling van de ontwerper is een enquête uitgevoerd en waren er gesprekken met sleutelfiguren. De inwoners konden feedback geven op het oorspronkelijke ontwerp. Via vergaderingen en een informatiefolder werden de inwoners op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen. Er zijn informatieavonden georganiseerd en er waren zitdagen waar particulieren persoonlijk met de projectteamleden konden praten. De interesse voor deze infosessies was bijzonder groot.

5

5 Landinrichtingsprojecten op een rij

5.1 Een overzicht

In Vlaanderen zijn begin 2005 vier landinrichtingsprojecten in uitvoering, samen goed voor een totale oppervlakte van 102.570 ha. Binnen deze afgebakende perimeters wordt echter niet gebiedsdekkend aan landinrichting gedaan. De uitgevoerde maatregelen zijn eerder lijnvormig (bijvoorbeeld de aanleg van allerlei paden, inrichting van een oeverstrook), puntsgewijs (bijvoorbeeld de aanleg van een rustpunt, herstel van een molen) of beperkt vlakvormig (bijvoorbeeld bosomvorming, aanleg van een speelplein). Recent werd een vijfde gebied aangeduid voor landinrichting door de Vlaamse Regering. Eind 2004 werd hiervoor het planprogramma opgemaakt. Zodra dit planprogramma is goedgekeurd, kan ook hier de uitvoering van landinrichtingsmaatregelen van start gaan.

Begin 2005 wordt het opstarten van drie nieuwe landinrichtingsprojecten onderzocht.

Elk landinrichtingsproject wordt uitgevoerd aan de hand van meerdere inrichtingsplannen. Momenteel zijn 38 inrichtingsplannen in uitvoering, 19 inrichtingsplannen zijn afgewerkt en er zijn 16 inrichtingsplannen in voorbereiding of in opmaak. Niet alle inrichtingsplannen die worden voorbereid, zullen ook effectief uitgevoerd worden. In sommige deelprojecten biedt landinrichting een overlegkader om knelpunten tussen belanghebbenden in een gebied op te lossen en wordt de uiteindelijke inrichting van het gebied uitgevoerd door beter geplaatste instanties (bijvoorbeeld een bosuitbreiding door ANIMAL, afdeling Bos en Groen). Ook omwille

van beleidsmatige prioriteiten kunnen projecten verscheidene jaren stilgelegd worden.

5.2 Antwerpen

In de provincie Antwerpen wordt aan landinrichting gedaan in het Grote-Netegebied. Dit landinrichtingsproject strekt zich uit over acht gemeenten: Geel, Mol, Balen, Meerhout, Lommel, Ham, Leopoldsburg en Hechtel-Eksel.

Twee inrichtingsplannen werden al volledig afgewerkt: de beplantingswerken in het kader van het landschapsontwikkelingsplan Gestel fase 1 op grondgebied van de gemeenten Meerhout en Balen. Daarnaast zijn er acht inrichtingsplannen in uitvoering: Dekshoevevijver, Kempisch plateau, landschapsontwikkelingsplan Gestel fase 2, Gerheserheide, Geel-Bel fase 1, Keiheuvel – De Most, Scherpenbergen – De Hutten en het Recreatief Fietsroutenetwerk. Binnen dit laatste inrichtingsplan worden fietspaden aangelegd op grondgebied van zeven gemeenten. Het grotere geheel is de uitbouw van het recreatief fietsroutenetwerk in de provincie Antwerpen.

De opmaak van vier nieuwe inrichtingsplannen wordt onderzocht of is reeds opgestart: Open ruimte Hechtel-Eksel, Geel-Bel fase 2, Stuifduinherstel Keiheuvel en Scherpenbergen – De Hutten fase 2.

5.3 Limburg

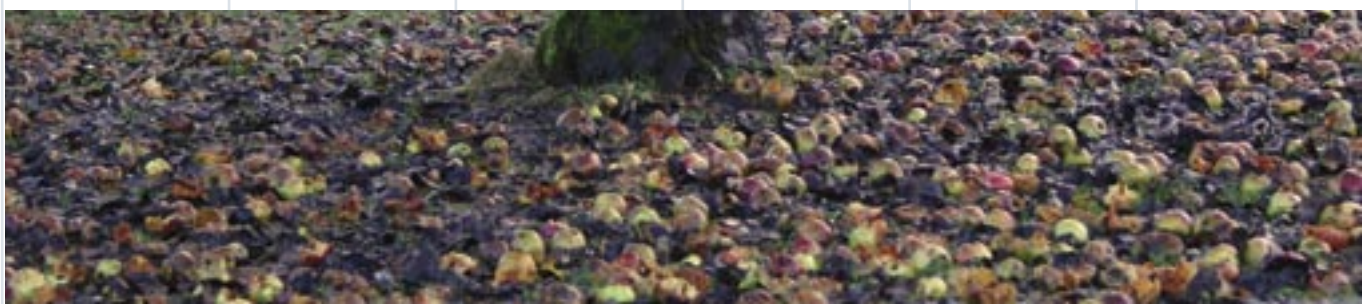
Binnen het landinrichtingsproject Noordoost-Limburg zijn vier gemeenten betrokken: Maaseik, Kinrooi, Bocholt en Bree. De uitvoering van dit landinrichtingsproject is al ver gevorderd. Eind 2004 waren negen inrichtingsplannen afgewerkt: Abeek 1 - Abeekloop vak p' 160 - kanaal, De Voorste Luysmolen, De Luysen, Herstel watering Lozerheide, Functioneel fietspadennetwerk fase 1 en fase 2, Natuurontwikkeling Zuid-Willemsvaart, Groenstructuurplan Wurfeld en Weidevogelbescherming Sint-Maartensheide.

Daarnaast zijn er nog zes inrichtingsplannen in uitvoering: Langeren - De Tösh, Opitter, Groenstructuurplan Bocholt, Veldhoven - Kreyel, Abeek 3 - fase 1, De Luysen deel 2. Eind 2004 vond de feestelijke opening plaats van het nieuwe wandelgebied Zig en Goort doorheen het Kempen~Broek op de grens met Nederland. Dit werd aangelegd in het kader van het inrichtingsplan Abeek 3 - fase 1 op domein van de gemeente Kinrooi. Met het oog op zachte recreatie kwamen er bewegwijzerde wandelroutes en kregen de historische vijvers een meer dan grondige opknapbeurt. Vanuit een kijkhut kan je nu ongestoord vogels observeren en genieten van de unieke natuur in het gebied.

5.4 Oost-Vlaanderen

In de provincie Oost-Vlaanderen wordt aan landinrichting gedaan binnen het project Leie en Schelde. Dit is het project met het grootste aantal goedgekeurde inrichtingsplannen (19) en strekt zich uit over 13 gemeenten: Deinze, De Pinte, Gavere, Gent, Kruishoutem, Lovenegem, Merelbeke, Nazareth, Nevele, Oudenaarde, Sint-Martens-Latem, Zingem en Zwalm. Reeds 5 inrichtingsplannen zijn volledig afgewerkt: Erfbeplanting Scheldeveld, Schermgroen E17, Lozerbossen, Erfbeplanting Kouter-Bulkengebied en Durmen.

De maatregelen die binnen inrichtingsplan Durmen uitgewerkt werden, kennen een lange voorgeschiedenis. Al in 1919 plantte de landbouwersfamilie August Van den Bon en Celina Vanhecke op haar erf de eerste fruitbomen. Het waren vooral appel-, peren- en pruimenbomen. Tot het eind van de jaren 1960 oogstte en verkocht de familie Van den Bon zelf het fruit. Van 1960 tot 1994 veilde de familie het fruit 'op de boom'. Dit betekent dat de fruithandelaars op het ogenblik van de vruchtzetting kwamen kijken en een bepaald bedrag boden per boom. Nadien plukten ze zelf het fruit. Vanaf 1994 besliste zoon Leon deze fruithandel stop te zetten en voortaan zelf het fruit te plukken voor eigen

gebruik. In september 2000 kocht de VLM deze gronden aan en stond, in samenwerking met de gemeente Nevele, in voor de aanleg van een picknickplaats, verschillende poelen, een houtkant en een inheemse haag. De boomgaard werd aangevuld met oude fruitrassen zoals

de appelsoorten Trezeke Meyers en Keuleman, de peren Bruine Kriekpeer en Sleidingse Keizerin, de pruimen Belle de Louvain en Bleu de Belgique, en tot slot de kersensoorten Tipkers en Sint-Antoniuskers.

Tevens zijn er nog 14 inrichtingsplannen in uitvoering: Groene Velden, Ontginningsputten 'Kapel ter Durmen' en 'Lembeekstraatje', Oude Kale, Landschapsintegratie Slindonk, Landschapsintegratie Noordhout, Neerwelden, Ename, Gaverse Scheldemeersen, Heurne,

Meilegem-Zingem, Vosselareput, De Assel, Recreatieas Deinze-Gent en Malem.

Op 25 juni 2004 werd door de Vlaamse Regering beslist dat het gebied Gentse Kanaalzone in aanmerking komt voor landinrichting. In december 2004 gaf de Commissie voor Landinrichting haar advies over het planprogramma dat voor dit gebied werd opgemaakt. De goedkeuring ligt nu in handen van de Vlaamse Regering. Daarna zullen op korte termijn alvast drie inrichtingsplannen opgemaakt worden. Tevens worden nog vier nieuwe inrichtingsplannen

binnen het project Leie en Schelde onderzocht: Parkbos Gent - Spoorwegbedding, Parkbos Gent - Scheldevelde, Parkbos Gent - Kastelensite en Vinderhoutse bossen.

5.5 West-Vlaanderen

De zeven gemeenten Alveringem, De Panne, Diksmuide, Koksijde, Lo-Reninge, Nieuwpoort en Veurne zijn betrokken bij het West-Vlaamse landinrichtingsproject De Westhoek. Hier werden de voorbije jaren vier inrichtingsplannen volledig uitgevoerd op het terrein: Duinenabdij, Lovaart – deel beplantingen, voetgangers- en fietsersbruggen De IJzer en tot slot waterzuivering Nieuwkapelle.

Begin 2005 zijn er nog tien inrichtingsplannen in uitvoering: Bootshoeke en 't Zwaantje, Diksmuide, Vallei De IJzer, Polderwaterlopen deel 2 – Beverdijkvaart, Oude spoorwegbedding traject Veurnevaart - Diksmuide, Lovaart – deel knooppunten en weginfrastructuur fase 1 en fase 2, Lampernisse, De Moeren, Dorpskernherinrichting Nieuwkapelle.

Binnen het landinrichtingsproject De Westhoek wordt veel aandacht besteed aan waterzuivering, zowel op niveau van de landelijke kernen als op niveau van de individuele woningen en landbouwbedrijven. Binnen de inrichtingsplannen Bootshoeke en 't Zwaantje, waterzuivering Nieuwkapelle en Diksmuide worden in totaal 8 rietvelden aangelegd voor de zuivering van landelijke woonkernen. Samen zullen deze rietvelden het afvalwater van 970 inwoners zuiveren. Binnen de inrichtingsplannen wordt voor één landbouwbedrijf een individuele waterzuivering (IBA) voorzien. Binnen de perimeters van de inrichtingsplannen Vallei de IJzer, De Moeren en Polderwaterlopen deel 2 – Beverdijkvaart ko-

men 503 woningen en landbouwbedrijven in aanmerking voor individuele afvalwaterzuivering. Het betreft hier behandeling van het afvalwater van zowel landelijke woningen (IBA's), melkveebedrijven (KWZI's) als van de overige landbouwbedrijven (IBA's). Binnen Polderwaterlopen deel 2 – Beverdijkvaart zullen eveneens twee clusters aangelegd worden die samen instaan voor de waterzuivering van 19 woningen.

Voor het inrichtingsplan Duinenabdij fase 2 wordt gewacht op goedkeuring door de Vlaamse minister bevoegd voor leefmilieu. Daarnaast worden momenteel drie nieuwe inrichtingsplannen onderzocht: dorpskernherinrichting Avekapelle, Lovaart – knooppunten en weginfrastructuur fase 3 en tot slot recreatieve ontsluiting Adinkerke.

Contactadressen

VLM Centraal Bestuur

Gulden-Vlieslaan 72
1060 Brussel
02/543.72.00

VLM Antwerpen

Cardijnlaan 1
2200 Herentals
014/25.83.00

VLM Limburg

K. Astridlaan 10
3500 Hasselt
011/29.87.00

www.vlm.be

VLM Oost-Vlaanderen

Ganzendries 149
9000 Gent
09/244.85.00

VLM Vlaams-Brabant

Diestsevest 25
3000 Leuven
016/31.17.00

VLM West-Vlaanderen

Velodroomstraat 28
8200 Brugge
050/45.81.00

Colofon

Copywriting: Katelijne Norga (Pantarein)

Vormgeving: Danni Elskens (Koloriet)

Fotografie: Istock: p. 16, 36

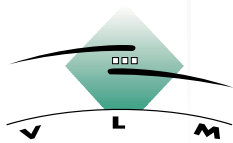
Danni Elskens: p. 5, 9, 34

VLM fotoarchief: p. 1, 7, 8, 11, 13,
14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 26,
28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35

Druk: Drukkerij Surplus, Holsbeek

Verantwoordelijke uitgever:

ir. Roland de Paepe, Gulden-Vlieslaan 72,
1060 Brussel

VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ
DE ZORG VOOR DE OPEN RUIJTE IN VLAANDEREN

